Úradný vestník
Európskej únie

SK
Séria C

C/2025/102

10.1.2025

# Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

# Zmena klímy a jej vplyv na hospodárstvo

## (stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(C/2025/102)

Spravodajca: **Juraj SIPKO**

| | |
|---|---|
| Poradca | Petr ZAHRADNÍK (poradca spravodajcu) |
| Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia | 18. 1. 2024 |
| Právny základ | článok 52 ods. 2 rokovacieho poriadku |
| Príslušná sekcia | sekcia pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť |
| Prijaté v sekcii | 11. 10. 2024 |
| Prijaté na plenárnom zasadnutí | 23. 10. 2024 |
| Plenárne zasadnutie č. | 591 |
| Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa) | 130/3/3 |

## 1. Závery a odporúčania

1.1. EHSV konštatuje, že klimatická zmena je hlavne výsledkom ľudskej činnosti. Tá viedla k zvýšeniu hladiny oceánov, zvýšeniu teploty, lesným požiarom, častým a intenzívnym búrkam, ktoré vedú k rozsiahlym povodniam. Okrem toho, klimatická zmena vedie k nepredvídaným škodám vrátane straty na ľudských životoch. EHSV zdôrazňuje že v prírode je všetko vzájomne prepojené. Ak je príroda v rovnováhe, v takom prípade sú vytvorené priaznivé podmienky na kvalitný hospodársky rast a zdravie obyvateľov. V tomto kontexte **bude potrebné prijať dlhodobú stratégiu na zabezpečenie zdravia obyvateľstva** v dôsledku nepredvídaných klimatických zmien.

1.2. EHSV považuje klimatickú zmenu za existenčnú hrozbu pre ekonomický a sociálny vývoj v štátoch EÚ a domnieva sa, že má veľmi negatívny vplyv na makroekonomický a mikroekonomický vývoj, podnikateľskú sféru, finančnú a sociálnu stabilitu, infraštruktúru a na zdravie obyvateľstva.

1.3. EHSV zdôrazňuje neodkladné prijatie a implementovanie všetkých potrebných opatrení na ceste zníženia emisií (*mitigation*) a prispôsobenia novým podmienkam (*adaptation*) vrátane zavedenia ceny za emisie a uhlíkovej dane v súlade s posledným odporúčaním Európskej komisie. Sociálne náklady na emisie oxidu uhličitého, ktorými sa meria peňažná hodnota škôd na spoločnosti spôsobených každou tonou emisií $CO_2$, by sa mali stať kľúčovým meradlom pri tvorbe klimatickej politiky EÚ.

1.4. EHSV považuje investície spojené s klimatickou zmenou za historickú ekonomickú príležitosť pri podpore a napĺňaní obrovského inovačného a rozvojového potenciálu v štátoch EÚ. Okrem toho to bude viesť aj k realizácii zásadných, historicky bezprecedentných zmien tak v štruktúre ekonomiky, ako aj v sociálnej oblasti. Podpora v boji s klimatickou krízou by sa mala uskutočňovať na báze širokého spoločenského konsenzu. EHSV žiada, aby sa do diskusie o klimatickej transformácii na všetkých úrovniach začlenil sociálny dialóg a kolektívne vyjednávanie.

1.5. EHSV zdôrazňuje, že okrem naplnenia značného rastového potenciálu ďalším kľúčovým efektom ekonomickej reakcie na klimatickú zmenu by mala byť z dlhodobého hľadiska úspora nákladov na fungovanie ekonomiky a spoločnosti. V tomto kontexte je kľúčové znižovanie negatívnych externalít, ktorých existencia pôsobí na zhoršovanie kvality životného prostredia a prehlbuje negatívne prejavy klimatickej zmeny.

1.6. EHSV si plne uvedomuje investičnú, fiškálnu a finančnú náročnosť reakcie na klimatickú zmenu (pričom treba zabrániť obrovskému objemu uviaznutých aktív v dôsledku transformácie spôsobenej zmenou klímy). V tomto kontexte je potrebné poukázať na to, aby to neviedlo k ďalším ekonomickým nerovnováham, napr. v podobe neudržateľného prehlbovania fiškálnych deficitov, verejných dlhov a stability finančného sektora, hlavne poisťovníctva.

1.7. EHSV si uvedomuje, že neadekvátna reakcia, alebo neriešenie problémov spojených s klimatickou zmenou môže viesť k obrovským rizikám, tak na strane hospodárskeho rastu a následne k negatívnemu vplyvu na sociálnu oblasť. Okrem toho to môže viesť k nekontrolovanému vývoju inflačných tendencií, hlavne nákladového charakteru, a nakoniec aj k deštruktívnym dopadom na životnú úroveň obyvateľstva.

1.8. EHSV považuje za mimoriadne dôležité nepodceňovať pri reakcii na klimatickú zmenu dôležitosť ľudského faktora v najširšom slova zmysle. V dôsledku klimatickej zmeny možno očakávať zásadné a dlhodobé zmeny na trhu práce, ako aj potrebu zvýšenej odolnosti a flexibility pracovnej sily vrátane celoživotného vzdelávania v nových oboroch.

1.9. EHSV zdôrazňuje, aby boli prijaté a implementované opatrenia vedúce k systematickej analýze, vyhodnocovaniu a predikovaniu dopadov klimatickej zmeny na ekonomický a sociálny vývoj v štátoch EÚ. Opatrenia by mali byť okrem redukcie emisií (*physical risk-mitigation*) orientované aj na zmenu štruktúry ekonomiky (*transition risk-adaptation*), ale tiež na vyvolané procesy spojené s klimatickou zmenou a jej vplyvu na nepredvídateľné migračné toky v medzinárodnom kontexte.

1.10. Klimatická zmena postihuje všetky štáty svetovej ekonomiky. Preto EHSV v reakcii na klimatickú zmenu podporuje, aby boli všetky kroky vzájomné koordinované a zosúladené v medzinárodnom meradle. V tomto kontexte EHSV silne podporuje snahu EÚ, aby bol boj s klimatickou zmenou najvyššou prioritou, t.j. kolektívnym záväzkom tak na národnej úrovni, nižšej ako celoštátnej úrovni, na úrovni EÚ a aj vo svetovom meradle, vo všetkých oblastiach, napríklad v ekonomickej a sociálnej oblasti, a to pri jasne definovaných a presne stanovených úlohách a vymedzení zodpovednosti za ich plnenie na všetkých úrovniach rozhodovacieho procesu.

## 2. **Základné východiská a faktografia**

2.1. Za posledné štyri roky ekonomika štátov EÚ čelila trom systémovým reálnym šokom z vonkajšieho prostredia. Covid-19, vojenské konflikty a klimatická zmena významnou mierou negatívne ovplyvnili vývoj ekonomiky členských štátov EÚ. V rámci uvedených šokov klimatická zmena predstavuje zo strednodobého a dlhodobého hľadiska existenčnú hrozbu pre ďalší vývoj ekonomiky štátov EÚ.

2.2. Náklady neprijatia opatrení na zvládnutie klimatickej zmeny budú veľmi vysoké. Z predbežných údajov vyplývajú na roky 2024 až 2030 náklady 600 miliárd EUR ročne. Strata hospodárskej produkcie v dôsledku zvýšenej úmrtnosti, horšieho zdravotného stavu, zníženej produktivity a skrátenia života priamo ovplyvní hospodárske vyhliadky, najmä vzhľadom na exponenciálny (nie lineárny) druh vplyvu každej ďalšej tony emitovaného $CO_2$. Napríklad podľa správy The Lancet z roku 2023 došlo v roku 2023 celosvetovo k strate 490 miliárd produktívnych pracovných hodín len v dôsledku horúčav a tento počet sa bude naďalej zvyšovať v súlade s teplotnými trendmi ([1]). Odloženie financovania zmierňovania a adaptácie bude mať preto obrovský negatívny vplyv na celkové hospodárstvo, infraštruktúru a poľnohospodárstvo, ako aj na zdravie obyvateľstva. Na základe týchto úvah je zrejmé, že zmena klímy by mala byť kľúčovou politickou prioritou EÚ a členských štátov. Z inštitucionálneho hľadiska boli prijatím tzv. Zelenej dohody ([2]) vytvorené vecné a systémové predpoklady v boji s klimatickou zmenou a jej nepredvídanými a bezprecedentnými vplyvmi na všetky dôležité oblasti, ktoré výraznou mierou ovplyvňujú vývoj ekonomiky EÚ.

([1]) *The 2023 report of the Lancet Countdown on health and climate change*.
([2]) *Plnenie cieľov Európskej zelenej dohody*.

2.3. Klimatická zmena má bezprostredný vplyv na makroekonomické ukazovatele, finančnú a sociálnu stabilitu, reálnu ekonomiku, medzinárodný obchod, infraštruktúru a poľnohospodárstvo, ako aj na zdravie obyvateľstva. Okrem toho bude mať klimatická zmena veľmi negatívny vplyv na starších staršie osoby a starnúcu populáciu, čím sa zvýši úmrtnosť. Obzvlášť postihnuté sú staršie osoby, ktoré musia prispôsobiť svoje životné podmienky. Týka sa to aj detí a mladých ľudí.

2.4. EHSV skonštatoval, že na makroekonomickej úrovni sa v menovej oblasti očakáva, že klimatická zmena povedie k rastu miery inflácie, a teda k rastu úrokových mier, zhoršeniu pracovných podmienok a ťažkostiam na trhu práce, k poklesu produktivity práce a následne k spomaleniu hospodárskeho rastu. Vo fiškálnej oblasti klimatická zmena vedie k zvýšeniu dodatočných výdavkov spojených so živelnými pohromami, povodňami, lesnými požiarmi, nákladmi v súvislosti s poškodenou infraštruktúrou ([3]). Okrem toho výraznou mierou ovplyvňuje vonkajšiu ekonomickú bilanciu jednotlivých štátov EÚ.

2.5. Klimatickú zmenu možno považovať za negatívnu externalitu. V tomto kontexte je potrebné zdôrazniť, že táto negatívna externalita môže v súlade so zmierňovacími a adaptačnými procesmi viesť k dodatočnému rastu nákladov pri výrobe tovarov a ponúkaných služieb, čo z dlhodobého hľadiska brzdí udržateľný a inkluzívny hospodársky rast.

2.6. Z ekonomického hľadiska je v odpovedi na klimatickú zmenu dôležité podľa možnosti čo najefektívnejšie postupne znižovať a eliminovať emisie a následne znečistenie životného prostredia. Preto je v snahe o obnovenie klimatickej rovnováhy a jej udržateľnosti potrebné prijať a implementovať opatrenia pre tie subjekty, ktoré najviac prispievajú k procesu znečistenia, a tým narušujú základné princípy udržateľného rozvoja.

2.7. Zníženie a postupne odstránenie pretrvávajúceho znečistenia planéty si vyžaduje dodatočné relatívne vysoké objemy investícií, avšak primárnu dlhodobú návratnosť zabezpečí zabránenie vzniku nákladov spôsobených klimatickou zmenou. Priame a nepriame náklady spojené s financovaním dôsledkov klimatickej zmeny môžu výraznou mierou ovplyvniť vývoj jednotlivých odvetví mimo továrenskej výroby, ako je poisťovníctvo a poľnohospodárstvo, ako aj odborov a regiónov, ktoré sú založené na tradičnom modeli energeticky náročného spracovateľského priemyslu.

2.8. V rámci nastúpeného transformačného procesu zameraného na zelenú a digitálnu ekonomiku je nevyhnutné uskutočniť komplexné a rozsiahle štrukturálne zmeny, ktoré môžu významnou mierou ovplyvniť nielen podobu, ale aj spôsob fungovania tak ekonomického, ako aj sociálneho systému. Preto sú veľmi dôležité partnerstvá a integrované procesy s viacerými zainteresovanými stranami.

2.9. Je dôležité poukázať na dôsledky a náklady v prípade žiadnej reakcie na klimatickú zmenu (*no-climate-action-response-costs*), ktoré sa budú postupne čoraz viac prejavovať v nenávratnom narušení klimatických podmienok, v zhoršení zdravia obyvateľstva a následne na negatívnom vývoji produktivity práce a celkovej výkonnosti celej ekonomiky.

2.10. Investičné náklady v súvislosti s reakciou na klimatickú zmenu sú veľmi vysoké. Dodatočné priemerné ročné investičné potreby na dosiahnutie klimatických a energetických cieľov do roku 2030 sa odhadovali na približne 480 miliárd EUR. Ak zohľadníme prepojenie s procesom digitálnej transformácie a zabezpečenie otvorenej strategickej autonómie (v súlade s plánom REPowerEU) ([4]), v takom prípade tieto náklady budú predstavovať 3 200 miliárd EUR ([5]). Verejné zdroje nebudú postačovať na riešenie tohto problému, a preto budú potrebné aj súkromné zdroje, ktoré by mohli pokrývať financovanie prioritných oblastí reakcie na klimatickú zmenu.

2.11. Príprava a implementácia opatrení spojených s klimatickou zmenou musí byť v súlade aj s ostatnými procesmi, ktoré v súčasnosti prebiehajú vo svetovej ekonomike a ktoré zabezpečia efektívne fungovanie EÚ. Tieto súvisia predovšetkým so súčasným geopolitickým napätím a geoekonomickým vývojom, s ekonomickou, potravinovou, energetickou a zdravotnou bezpečnosťou, ako aj so zabezpečením sociálnej stability a trvalej konkurencieschopnosti ([6]).

([3]) *Tools for Climate Change Adaptation*.
([4]) *REPowerEU: Cenovo dostupná, bezpečná a udržateľná energia pre Európu*.
([5]) *REPowerEU: Cenovo dostupná, bezpečná a udržateľná energia pre Európu*.
([6]) *Green growth and competitiveness in EU climate policy: paradigm shift or „plus de la même chose"?*, Oscar Fitch-Roy a Ian Bailey, júl 2023.

3. **Všeobecné pripomienky**

3.1. EHSV zdôrazňuje, že kvalita životného prostredia je základom pre zdravie obyvateľstva a pre udržateľný, inkluzívny, odolný a trvalý hospodársky rast. Možno konštatovať, že zdravie obyvateľov je ovplyvňované zdravou prírodou. Z toho vyplýva, že pre zdravo fungujúcu ekonomiku členských štátov EÚ potrebujeme zdravých ľudí, ktorí budú prispievať k vyššej produktivite práce, čo povedie k vyššej konkurencieschopnosti, vyššej životnej úrovni a kvalitatívnemu hospodárskeho rastu.

3.2. EHSV upozorňuje na to, že správna odpoveď na klimatickú zmenu je novou príležitosťou, ktorá predstavuje technologicko-inovačný potenciál pre ekonomiku a podnikateľský sektor. Oneskorený prístup na úrovni EÚ k tejto historicky bezprecedentnej výzve môže viesť k ďalšiemu poklesu postavenia štátov EÚ vo svetovej ekonomike vyjadrenom v podiele na svetovom HDP (za obdobie rokov 2005 – 2023 bol zaznamenaný pokles z 25 % na 18 %) ([7]).

3.3. Pri riešení dôsledkov klimatickej krízy je potrebné poukázať na jednotlivé nástroje týkajúce sa fyzických a transformačných rizík ([8]):

3.3.1. Informačné a telekomunikačné nástroje: nezastupiteľné miesto v procese transformácie budú mať komunikačné a informačné nástroje. V kontexte vplyvu negatívnych dôsledkov klimatickej zmeny na ekonomiku ako celok, bude potrebná systematická objektívna komunikácia a informovanosť o záveroch analýz potrebných dodatočných investičných nákladov. Jasne spracovaná dopadová štúdia pre širokú verejnosť s dôkazmi o zmysle a potrebnosti koordinovaných krokov veľkého rozsahu reagujúcich na klimatickú zmenu sa javí viac ako potrebná.

3.3.2. Motivačné nástroje: bude potrebné zamerať sa na prípravu a implementovanie zodpovedajúcich politík a ich nástrojov, ktoré budú motivovať k prijímaniu opatrení v boji s klimatickou zmenou. V tomto kontexte ide o systém obchodovania s emisnými kvótami skleníkových plynov v EÚ (EU ETS), daňové nástroje stimulujúce šetrný prístup k životnému prostrediu a klíme a rámec udržateľného financovania založený na zásade „dvojakej významnosti“, ktorý umožňuje sektoru finančného sprostredkovania financovať zelenú transformáciu. Okrem toho aj v rámci ďalších motivačných nástrojov, napr. dotácií, bude potrebné, aby tieto boli orientované na klimatickú a environmentálnu udržateľnosť hlavne v oblastiach energetickej účinnosti, obnoviteľnosti zdrojov energie, obehovej ekonomiky, čistej mobility, využívania pôdy v odvetviach poľnohospodárstva a lesníctva a pod.

3.3.3. Regulačné a sankčné nástroje: vymáhateľnosť pravidiel, stanovených cieľov a špecifikovaných požiadaviek, ktoré sú súčasťou Zelenej dohody (Green Deal), ako aj cieľov OSN v oblasti udržateľného rozvoja do roku 2030, a ktoré sú presne definované v balíku „Fit for 55“ ([9]). V tomto kontexte je potrebné zdôrazniť, že rozhodujúce ukazovatele musia byť právne záväzné tak pre EÚ ako celok, ako aj v pomernej miere pre jednotlivé subjekty, a v prípade neplnenia je žiaduca možnosť časove bezprostredných a účinných sankcií s využitím inštitútu vymáhateľnosti v praxi. Európska zelená dohoda zahŕňa aj ciele a opatrenia špecifické pre jednotlivé odvetvia. Existuje niekoľko mechanizmov, ktoré je možné použiť v prípade nedodržania právne záväzných cieľov.

3.3.4. Vplyv na pracovníkov a pracovné podmienky: dosiahnutie klimatických cieľov by nemalo mať negatívny vplyv na mzdy a pracovné podmienky napriek potrebným vysokým investíciám. Zmenu klímy treba vnímať ako investičnú príležitosť na vytváranie zručností a budovanie partnerstiev s pracovníkmi a občianskou spoločnosťou v záujme úspechu opatrení na riešenie klimatickej transformácie. Chránené pracovné miesta sú kľúčom k budovaniu dôvery a úspechu klimatickej transformácie, keďže bez sociálnej transformácie nedochádza k žiadnej transformácii.

3.4. EHSV je toho názoru, že koordinovaná reakcia na klimatickú zmenu môže predstavovať významný stimul pre celkový rast ekonomiky EÚ v oblastiach definovaných balíkom „Fit for 55“ za predpokladu, že sa uskutoční *ex ante* vyhodnotenie investičnej náročnosti a návratnosti v súlade s posúdením vplyvu.

([7]) *World Economic Outlook Database*.
([8]) *Key steps to manage climate risks to protect people and prosperity*.
([9]) *Komisia víta dokončenie kľúčových právnych predpisov z balíka „Fit for 55“, ktoré nasmerujú EÚ k prekročeniu cieľov do roku 2030*, tlačová správa, 9. októbra 2023.

3.5. EHSV predpokladá, že dôsledky reakcie na klimatickú zmenu môžu byť z dlhodobého hľadiska pozitívne, hlavne pri eliminácii negatívnych externalít, a umožnia efektívnejšiu alokáciu kapitálu do produktívnejších a efektívnejších odvetví a odborov. Preto sa realizácia zásadných štrukturálnych zmien, ktoré by boli najvýraznejšími zmenami za posledných dvesto rokov, javí ako investične veľmi náročná, ale môže viesť k produktívnejšiemu, výkonnejšiemu a zdrojovo efektívnejšiemu ekonomickému systému ([10]). V tejto súvislosti by sa spolu s trhom s odpadmi a nakladaním s odpadmi malo za dôležitý nástroj považovať aj obehové hospodárstvo.

3.6. EHSV konštatuje, že proces historickej transformácie si bude vyžadovať zvýšenie celkových investícií do rozvoja nových odvetví, technológií, odborov a podnikateľských aktivít vrátane malých a stredných podnikov, ktoré môžu tiež zažiť prerušenie existujúcich hodnotových reťazcov a budú sa musieť prispôsobiť novým podmienkam (prerodu ťažobného a ťažkého priemyslu na nové odvetvia čistej energetiky a spracovateľského priemyslu s nízkym alebo nulovým znečistením).

3.7. EHSV sa domnieva, že v súčasnosti pomaly končiaci inflačný proces, v ktorom dominuje nákladový typ inflácie a významnú úlohu zohráva riziková prémia, viedol v rôznych štátoch EÚ k diferencovaniu medzi menej zraniteľnými a zraniteľnejšími skupinami ľudí. Klimatická zmena rovnako ako energetická kríza sa môžu prejaviť v podobe silného asymetrického šoku vplývajúceho na prácu a kapitál. Je potrebné sa naň pripraviť, čo najviac eliminovať jeho potenciálne negatívne dôsledky a poskytnúť väčšiu podporu najpostihnutejším regiónom.

3.8. EHSV je toho názoru, že ekonomika, ktorá je štrukturálne pripravená reagovať na klimatickú zmenu je odolnejšia proti prípadným inflačným vplyvom (vyvolaným napríklad prudkými klimatickými výkyvmi ovplyvňujúcimi ekonomickú výkonnosť a produktivitu práce v podnikateľskom prostredí), bez negatívnych účinkov na sociálnu sféru ([11]).

3.9. EHSV veľmi citlivo vníma, že opatrenia spojené s reakciou na klimatickú zmenu predstavujú veľkú kvantitatívnu a kvalitatívnu výzvu pre trh práce v štátoch EÚ. Nedostatočne včasná a neprimeraná odpoveď na tieto opatrenia môže viesť k obmedzenému režimu, ktorého následkom bude rast nezamestnanosti ([12]). V tomto kontexte je potrebné poukázať na to, že kompetentné inštitúcie a organizácie by mali pružne reagovať prípravou rekvalifikačných kurzov a adaptačných programov, ako aj vytvoriť lepšie predpoklady pre flexibilný trh práce v jednotlivých odvetviach, kde bude vysoký dopyt po pracovnej sile. Klimatická zmena by sa v rámci EÚ mohla využiť na uľahčenie procesov prerozdeľovania.

3.10. EHSV poukazuje ďalej na to, že je potrebné skvalitniť celý vzdelávací systém vrátane odborného vzdelávania a vytvoriť podmienky pre celoživotné vzdelávanie, ktoré bude v súlade s požiadavkami balíka „Fit for 55“ alebo Digitálneho kompasu ([13]). Tento proces transformácie vo vzdelávacom systéme si vyžiada zásadné zmeny v nárokoch na vzdelanie, kvalifikáciu, ako aj na kompetenciu pracovnej sily. Keďže hospodársky vplyv prírodných katastrof na všetky vekové skupiny spoločnosti bude nepredvídateľný, bude nevyhnutné naučiť sa, ako robiť zmeny životného štýlu, ako na ne reagovať a ako sa zapojiť do prevencie.

3.11. Keďže na primeranú reakciu na klimatickú zmenu bude potrebný obrovský objem finančných zdrojov, pri financovaní len z verejných zdrojov sa to javí ako nerealizovateľné. Preto EHSV odporúča, aby pravidlá obozretného vývoja verejných financií v rámci novo prijatých pravidiel správy ekonomických záležitostí ([14]) boli v plnom rozsahu rešpektované a dodržiavané.

([10]) *'European competitiveness and strategic autonomy' – The European Union and the double challenge: strengthening competitiveness and enhancing economic security*, Paolo Guerrieri a Pier Carlo Padoan, február 2024.
([11]) *Green growth and competitiveness in EU climate policy: paradigm shift or „plus de la même chose“?*, Oscar Fitch-Roy a Ian Bailey, júl 2023.
([12]) *3 ways the climate crisis is impacting jobs and workers*, Svetové ekonomické fórum, október 2023.
([13]) *Digitálne desaťročie Európy: digitálne ciele na rok 2030*.
([14]) *Tools for Climate Change Adaptation*.

3.12. EHSV konštatuje, že okrem verejných fondov sú k dispozícii značné objemy súkromných finančných zdrojov, napr. v poistných a penzijných fondoch, a veľký objem úspor vo všeobecnosti (ktoré sú často vedené na bežných alebo sporiacich účtoch, ale často sa tam ponechávajú dlhodobo), ktoré by sa mohli využívať efektívnejšie, ako to sľubuje únia kapitálových trhov. Vzhľadom na to by sa tieto zdroje pri dodržiavaní striktných pravidiel finančnej obozretnosti mohli použiť na financovanie primeranej reakcie na klimatickú zmenu.

3.13. EHSV sa domnieva, že existuje možnosť využitia verejných zdrojov návratným spôsobom, v podobe finančných nástrojov, ktoré vďaka obratovému cyklu zaisťujú vyšší objem zdrojov v porovnaní s dotáciami, pokiaľ jednotlivé transakcie prejdú testom oprávnenosti pri využití tohto typu financovania.

3.14. EHSV poukazuje na to, že celková vonkajšia ekonomická bilancia, ktorá je výraznou mierou ovplyvňovaná konkurencieschopnosťou EÚ by mala byť v dôsledku klimatickej zmeny posilnená (prebytok na bežnom účte platobnej bilancie) a nie oslabená (deficit na bežnom účte platobnej bilancie). Pritom je potrebné zobrať do úvahy, že meniace sa procesy vo svetovej ekonomike budú pokračovať a nebudú sa uskutočňovať v tom istom čase a s využitím rovnakých nástrojov.

3.15. EHSV zdôrazňuje, že v snahe posilniť konkurencieschopnosť ekonomiky EÚ a pokračovať v zachovávaní prebytkovej vonkajšej ekonomickej bilancie je potrebné monitorovať vývoj v ekonomicky silných centrách, hlavne v USA a Číne, ale aj v ostatných veľmi dynamicky sa rozvíjajúcich ekonomikách, hlavne v štátoch juhovýchodnej Ázie ([15]).

3.16. EHSV žiada, aby sa do diskusie o klimatickej transformácii na všetkých úrovniach začlenil sociálny dialóg a kolektívne vyjednávanie. Je dôležité, aby sa spravodlivo rozdelilo úsilie o dosiahnutie potrebnej akceptácie pracovníkmi a celou spoločnosťou, pokiaľ ide o klimaticky neutrálny prístup k výrobe tovaru a poskytovaniu služieb.

## 4. **Konkrétne pripomienky**

4.1. EHSV je presvedčený o tom, že všetky nástroje použité v reakcii na klimatickú krízu by mali byť v súlade s reálnou predvídateľnosťou, mali by byť konzistentné so súčasne prebiehajúcimi megatrendami, ktoré možno pozorovať tak na úrovni EÚ, ako aj v regionálnom kontexte, pričom sa zabezpečí že budú v súlade so zaistením ekonomickej bezpečnosti a konkurencieschopnosti štátov EÚ ([16]).

4.2. EHSV podporuje snahu o náročnú transformáciu, ale zároveň poukazuje na to, že všetky prijímané a implementované opatrenia by mali byť orientované na posilnenie ekonomickej výkonnosti a sociálnej stability ekonomiky členských štátov EÚ.

4.3. EHSV odporúča, aby v rámci jednotlivých opatrení boli zaradené aj možnosti využívania a väčšej (prípustnej) tolerancie voči takým zdrojom energie, ktoré síce nepredstavujú optimálny energetický zdroj pre konečnú fázu zelenej transformácie v podobe čistej klimatickej neutrality, ale ich využívanie v prechodnom období bude mať pozitívny dosah na životné prostredie a klímu oproti súčasnému stavu. Prechodné obdobia by sa však nemali predlžovať viac, než je skutočne nevyhnutné, pretože by sa tým spomalila ekologická energetická transformácia, a to priamo aj nepriamo tým, že by sa potláčali inovácie technológií na získavanie energie z obnoviteľných zdrojov.

4.4. EHSV je toho názoru, že do tohto spektra uvažovania patria aj väčšie tolerancie, čo sa týka tempa zavádzania obnoviteľných zdrojov energie, za predpokladu ich pokračujúceho nárastu v rôznych oblastiach podnikateľských a iných aktivít (napr. priemysel, doprava, bývanie atď.) a rozloženia fáz ich zavádzania do realistickej časovej osi.

([15]) *'European competitiveness and strategic autonomy' – The European Union and the double challenge: strengthening competitiveness and enhancing economic security*, Paolo Guerrieri a Pier Carlo Padoan, február 2024.

([16]) *'European competitiveness and strategic autonomy' – The European Union and the double challenge: strengthening competitiveness and enhancing economic security*, Paolo Guerrieri a Pier Carlo Padoan, február 2024.

4.5. EHSV poukazuje na to, že obdobia zvýšeného rizika v dôsledku geopolitického napätia a geoekonomickej neistoty vedú k pomerne zásadným zmenám prejavov správania smerom k energetickým úsporám. V tomto kontexte je potrebné prijímať opatrenia orientované na zvýšenie energetickej účinnosti. Relatívne veľké investície s rozsiahlou podporou zo zdrojov finančných prostriedkov EÚ by mali smerovať do kvalitatívnej premeny verejných, podnikateľských a rezidenčných budov so zohľadnením konkrétnych podmienok jednotlivých štátov. Významná konkurenčná výhoda EÚ v celom rozsahu hodnotového reťazca by mohla spočívať vo výrobe, inštalácii a servise komponentov a zariadení na zvýšenie energetickej účinnosti, s citlivou transformáciou na obnoviteľné zdroje energie.

4.6. EHSV vyzýva Európsku komisiu na vypracovanie prehľadného, jasne zrozumiteľného a presvedčivého vyhodnotenia potrieb (eliminácie negatívnych vplyvov externalít na ekonomiky a spoločnosti členských štátov EÚ, ako aj EÚ ako celku, v oblasti klímy a ochrany životného prostredia) a nákladov (investícií nevyhnutných na naplnenie potrieb, formou základnej orientačnej štruktúry s usporiadaním podľa účelu, zdroja a typu financovania).

4.7. Uvedené vyhodnotenie potrieb a nákladov by malo byť pravidelne aktualizované a vyhodnocované v závislosti od meniacich sa podmienok v kontexte geoekonomických zmien a malo by byť poskytované tým, ktorí sa podieľajú na rozhodovacích procesoch, ako aj širokej verejnosti.

4.8. EHVS ďalej poukazuje na to, že sa treba zaviazať k poskytovaniu údajov na vyhodnocovanie potrieb a nákladov, aby sa zahrnuli výsledky analýz vplyvov zelenej transformácie na oblasť makroekonomiky, finančnej stability, trhu práce, ekonomickej, potravinovej, energetickej bezpečnosti a bezpečnosti zdravia ([17]). Tieto analýzy by mohli byť predmetom hodnotenia v rámci európskeho semestra.

4.9. EHSV ďalej odporúča, aby Európska komisia v rámci posilnenia udržateľnosti konkurencieschopnosti ekonomiky EÚ sledovala výkonnosť a skúsenosti z implementácie zákona o znížení inflácie (*Inflation Reduction Act* – IRA ([18])) v USA, s cieľom kompatibility a možnosti vzájomnej súčinnosti s USA, ako aj v záujme posilnenia strategického partnerstva EÚ a USA.

4.10. EHSV očakáva v roku 2026 viac konkrétnych analýz hodnotenia vplyvov opatrení spojených so zavedením mechanizmu uhlíkovej kompenzácie na hraniciach (CBAM). Preto odporúča Európskej komisii dôkladnú analýzu vyhodnotenia, ktorá môže cenným spôsobom viest k väčšej miere kompatibility medzi zelenou transformáciou a inými oblasťami svetovej ekonomiky.

4.11. Pri analýzach negatívnych vplyvov klimatickej krízy na jednotlivé odvetvia a odbory v jednotlivých štátoch EÚ sa javí viac ako potrebné vytvoriť spoločnú údajovú základňu, tak v rámci jednotlivých členských štátov, ako aj na úrovní EÚ. Preto EHSV vyzýva Európsku komisiu, aby pripravila komplexnú údajovú základňu kľúčových ukazovateľov v súvislosti s fyzickými rizikami klimatickej zmeny.

4.12. Sociálne náklady na emisie oxidu uhličitého, ktorými sa meria peňažná hodnota škôd na spoločnosti spôsobených každou tonou emisií $CO_2$, by sa mali stať kľúčovým meradlom pri tvorbe klimatickej politiky EÚ. Priemerný odhad za každú dodatočnú tonu emisií $CO_2$ je v súčasnosti 185 USD (čo je 3,6-krát viac ako súčasný odhad vlády USA vo výške 51 USD za tonu emisií $CO_2$) ([19]). Znamená to, že v súčasnosti trojnásobne podceňujeme sociálne náklady na emisie oxidu uhličitého. V Európe sú pri cene emisií oxidu uhličitého meranej cenami kvót v EU ETS (od 53 do 79 EUR za tonu v roku 2024) sociálne náklady takisto výrazne podhodnotené.

([17]) Stanovisko EHSV *Riešenie vplyvu zmeny klímy a zhoršovania životného prostredia na mier, bezpečnosť a obranu*, Ú. v. EÚ C, C/2024/2106, 26.3.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2106/oj.

([18]) *Inflation Reduction Act*.

([19]) Rennert, K., Errickson, F., Prest, B. C. a kol.: *Comprehensive evidence implies a higher social cost of CO2*. Nature 610, 687–692 (2022).

4.13. Klimatická zmena bude mať veľmi nepriaznivý vplyv na zdravie obyvateľstva. Bude mať priamy vplyv na ľudí a zväčší riziko chorôb prenášaných v životnom prostredí a zvieratami. Najväčšou hrozbou pre zdravie ľudí v dôsledku klimatickej zmeny budú infekčné choroby, ktoré budú výsledkom zvýšenej teploty, sucha a nedostatku vody, prívalových dažďov, povodní a otepľujúcich sa oceánov. Predpokladá sa, že klimatická zmena zhorší priebeh približne 58 % infekčných ochorení postihujúcich ľudí ([20]). V tomto kontexte EHSV odporúča Európskej komisii pripraviť strategický plán prevencie obyvateľstva pred dôsledkami klimatickej krízy a jej vplyvom, pokiaľ ide o infekčné choroby.

4.14. EHSV poukazuje na to, že pokračujúci nárast teploty môže viesť k pretrvávajúcim suchám, čo môže spôsobiť tzv. klimatickú migráciu so všetkými nepriaznivými hospodárskymi dôsledkami, ktoré z toho vyplývajú ([21]). Preto je potrebné poukázať na hlavné faktory, ktoré výraznou mierou ovplyvňujú klimatickú zmenu, a to je narastajúci objem odpadkov, nadmerná spotreba energie, nadmerná spotreba potravín a šatstva. Všetko to vedie k neudržateľnej výrobe a následne k ďalšiemu znečisteniu životného prostredia a ohrozeniu bezpečného života ľudí na planéte.

4.15. Klimatická zmena spôsobí nedostatok vody. Okrem toho sa očakáva zvýšené riziko nedostatočnej kvality vody, nedostatku vody pre poľnohospodársku produkciu, riziko nedostatku vody pre oblasť turistiky (obmedzené snehové podmienky v zime a nedostatok vody v letných mesiacoch), ako aj nedostatku vody pre výrobu energie. Ohrozené je poľnohospodárstvo, ako aj logistika. Preto by bol potrebný komplexný vodohospodársky rámec. Riziko nedostatku vody môže spomaliť aj začatý mitigačný proces v oblasti klimatickej zmeny ([22]), ([23]).

4.16. EHSV zdôrazňuje, že je potrebné začať s postupným znižovaním dotácií na fosílne palivá, ktoré výraznou mierou negatívne prispievajú k znečisteniu životného prostredia a ovplyvňujú zdravie obyvateľstva. Okrem toho by bolo potrebné zaviesť dane z $CO_2$ a oceňovanie emisií $CO_2$. Celkový objem dotácií v roku 2022 predstavoval 7 biliónov USD, čo predstavovalo 7,1 % svetového HDP ([24]). V porovnaní s rokom 2020 sa dotácie na fosílne paliva zvýšili o 2 bilióny USD. Dotácie na fosílne palivá boli v rokoch 2015 – 2021 relatívne stabilné na úrovni približne 56 miliárd EUR, ale v roku 2022 sa zvýšili na 123 miliárd EUR ([25]).

4.17. Klimatická zmena bude mať veľmi negatívny vplyv na stabilitu finančného sektora, tak bankovníctva, ako aj poisťovníctva. EHSV konštatuje, že narastajúce riziká vo finančnom sektore a odolnosť proti nim by mali byť základom pri rozhodovacích procesoch ([26]). Preto je dôležité, aby všetky ukazovatele boli komplexné. Zároveň je nevyhnutné vytvoriť také podmienky, ktoré umožnia transformovať klimatické riziko takým spôsobom, aby sa mohlo zaistiť udržateľné investovanie a v čo najväčšej možnej miere zabrániť vzniku obrovského objemu uviaznutých aktív.

4.18. Vzhľadom na historicky nepredvídateľné a bezprecedentné dôsledky klimatickej zmeny bude treba vynaložiť enormné finančné prostriedky na financovanie škôd a strát spôsobených dôsledkami klimatickej krízy a ich vplyvom na zdravie obyvateľstva. Disponibilné verejné zdroje sú veľmi obmedzené. EHSV odporúča Európskej komisii zvážiť držanie rezervy finančných zdrojov, ktoré by v kritických momentoch slúžili na riešenie dôsledkov klimatickej krízy a mali by podobu výnimočného finančného zdroja (*Emergency Facility/Fund*). Európsku komisiu výbor nabáda k tomu, aby preskúmala finančné nástroje, ktoré by členské štáty mohli použiť na svoju ochranu.

4.19. EHSV zdôrazňuje, že klimatická zmena bude mať negatívny vplyv na sociálnu oblasť, hlavne môže viesť k prehlbovaniu príjmovej nerovnosti a rastu chudoby ([27]). Preto všetci tí, ktorí sa podieľajú na rozhodovacích procesoch by mali zohľadňovať tento vývoj, poprípade vytvoriť sociálnu záchrannú sieť. V tejto súvislosti je vzhľadom na transformáciu nevyhnutné zaviesť komplexné reformy zamerané na udržateľnosť, inkluzívnosť, odolnosť a sociálnu spravodlivosť.

([20]) Mora, C., a kol.: *Over half of known human pathogenic diseases can be aggravated by climate change*, Nature Climate Change 12(9), s. 869-875 (DOI: 10.1038/s41558-022-01426- 1), 2022.
([21]) *The climate crisis, migration, and refugees*, John Podesta, júl 2019.
([22]) *Water abstraction by source and economic sector in Europe*, EEA, 2022.
([23]) Stanovisko EHSV na tému *Politika v oblasti vody: dezertifikácia a sekuritizácia – čas na modrú diplomaciu*, Ú. v. EÚ C, C/2023/862, 8.12.2023, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2023/862/oj.
([24]) *Fossil Fuel Subsidies Surged to Record $7 Trillion*, Simon Black, Ian Parry, Nate Vernon, august 2023.
([25]) *Fossil fuel subsidies*, EEA, november 2023.
([26]) *Climate-related financial risks are a major challenge*, Spoločné výskumné centrum, marec 2024.
([27]) *The climate crisis and its effect on vulnerable groups*, tlačový súhrn, EHSV, december 2023.

4.20. Klimatická zmena bude mať vplyv na potenciálne krízy v budúcnosti. Šiesta hodnotiaca správa Medzivládneho panelu o zmene klímy (IPCC) identifikovala štyri riziká klimatickej zmeny pre Európu v nadchádzajúcich dekádach: tri z nich sa týkajú tepla a sucha: a) úmrtnosť a chorobnosť obyvateľstva a narušenie ekosystému v dôsledku tepla; b) strata poľnohospodárskej produkcie v dôsledku kombinácie tepla a sucha; c) nedostatok vody v jednotlivých sektoroch ([28]), ([29]).

4.21. Súčasná civilizácia žije vo vzájomne veľmi úzko prepojenom svete. Klimatická zmena je spoločným nepriateľom všetkých štátov, hoci nie každý štát je a bude touto zmenou zasiahnutý rovnako. EHSV je toho názoru, že v snahe čo najviac eliminovať negatívne dôsledky klimatickej zmeny a v záujme zachovania života na našej vzácnej planéte pre budúce generácie je v súčasnosti viac než potrebná vzájomná a konštruktívna spolupráca a koordinovaný postup všetkých štátov a všetkých zainteresovaných strán vo svete, vrátane kompetentných multilaterálnych inštitúcií.

V Bruseli 23. októbra 2024

*Predseda*
*Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru*
Oliver RÖPKE

([28]) Bednar-Friedl, B. a kol., *Chapter 13: Europe, Climate change 2022: Impacts, Adaptation and Vulnerability. Contribution of Working Group II to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*, Cambridge University Press, Cambridge, Spojené kráľovstvo.

([29]) Bednar-Friedl, B. a kol.: *Europe*. in: *Climate Change 2022: Impacts, Adaptation and Vulnerability. Contribution of Working Group II to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*, Cambridge University Press, Cambridge, Spojené kráľovstvo a New York, NY, USA, s. 1817 – 1927.

*PRÍLOHA*

Nasledujúce body stanoviska sekcie boli zmenené podľa pozmeňovacích návrhov prijatých zhromaždením, avšak získali minimálne štvrtinu odovzdaných hlasov (článok 74 ods. 4 rokovacieho poriadku):

**Pozmeňovací návrh 3**

ECO/645

Zmena klímy a jej vplyv na hospodárstvo

Bod 1.3

Zmeniť:

| Stanovisko sekcie | Pozmeňovací návrh |
|---|---|
| EHSV zdôrazňuje neodkladné prijatie a implementovanie všetkých potrebných opatrení na ceste zníženia emisií (*mitigation*) a prispôsobenia novým podmienkam (*adaptation*) vrátane zavedenia ceny za emisie a uhlíkovej dane v súlade s posledným odporúčaním Európskej komisie. | EHSV zdôrazňuje neodkladné prijatie a implementovanie všetkých potrebných opatrení na ceste zníženia emisií (*mitigation*) a prispôsobenia novým podmienkam (*adaptation*) vrátane zavedenia ceny za emisie a uhlíkovej dane v súlade s posledným odporúčaním Európskej komisie. ***Sociálne náklady na oxid uhličitý, ktorými sa meria peňažná hodnota škôd na spoločnosti spôsobených každou tonou emisií $CO_2$, by sa mali stať kľúčovým meradlom pri tvorbe klimatickej politiky EÚ.*** |

**Výsledok hlasovania**

| | |
|---|---|
| za: | 60 |
| proti: | 57 |
| zdržalo sa: | 18 |

**Pozmeňovací návrh 5**

ECO/645

Zmena klímy a jej vplyv na hospodárstvo

Bod 2.2

Zmeniť:

| Stanovisko sekcie | Pozmeňovací návrh |
|---|---|
| Náklady neprijatia opatrení na zvládnutie klimatickej zmeny budú veľmi vysoké. Z predbežných údajov vyplývajú na roky 2024 až 2030 náklady 600 miliárd EUR ročne. Odloženie financovania zmierňovania a adaptácie bude mať obrovský negatívny vplyv na celkové hospodárstvo, infraštruktúru a poľnohospodárstvo, ako aj na zdravie obyvateľstva. ***Klimatická*** zmena by ***preto*** mala byť ***jednou z hlavných priorít*** členských štátov ***EÚ***. Z inštitucionálneho hľadiska boli prijatím tzv. Zelenej dohody[***1***] vytvorené vecné a systé- | Náklady neprijatia opatrení na zvládnutie klimatickej zmeny budú veľmi vysoké. Z predbežných údajov vyplývajú na roky 2024 až 2030 náklady 600 miliárd EUR ročne. ***Strata hospodárskej produkcie v dôsledku zvýšenej úmrtnosti, horšieho zdravotného stavu, zníženej produktivity a skrátenia života priamo ovplyvní hospodárske vyhliadky, najmä vzhľadom na exponenciálny (nie lineárny) druh vplyvu každej ďalšej tony emitovaného $CO_2$. Napríklad podľa správy The Lancet[1] z roku 2023 došlo v roku 2023 na*** |

| Stanovisko sekcie | Pozmeňovací návrh |
|---|---|
| mové predpoklady v boji s klimatickou zmenou a jej nepredvídanými a bezprecedentnými vplyvmi na všetky dôležité oblasti, ktoré výraznou mierou ovplyvňujú vývoj ekonomiky EÚ. | ***celosvetovej úrovni k strate 490 miliárd produktívnych pracovných hodín len v dôsledku vĺn horúčav a tento počet sa bude naďalej zvyšovať v súlade s teplotnými trendmi.*** Odloženie financovania zmierňovania a adaptácie bude mať ***preto*** obrovský negatívny vplyv na celkové hospodárstvo, infraštruktúru a poľnohospodárstvo, ako aj na zdravie obyvateľstva. ***Na základe týchto úvah je zrejmé, že*** zmena ***klímy*** by mala byť ***kľúčovou politickou prioritou EÚ a*** členských štátov. Z inštitucionálneho hľadiska boli prijatím tzv. Zelenej dohody[***2***] vytvorené vecné a systémové predpoklady v boji s klimatickou zmenou a jej nepredvídanými a bezprecedentnými vplyvmi na všetky dôležité oblasti, ktoré výraznou mierou ovplyvňujú vývoj ekonomiky EÚ. |
| [1] Plnenie cieľov Európskej zelenej dohody. | [1] ***The 2023 report of the Lancet Countdown on health and climate change.*** |
| ***[2]*** | ***[2]*** Plnenie cieľov Európskej zelenej dohody. |

**Výsledok hlasovania**

| | |
|---|---|
| za: | 63 |
| proti: | 56 |
| zdržalo sa: | 18 |

**Pozmeňovací návrh 7**

ECO/645

Zmena klímy a jej vplyv na hospodárstvo

Bod 4.12

Vložiť nový bod:

Umiestnenie: za existujúcim bodom – rovnaká úroveň

| Stanovisko sekcie | Pozmeňovací návrh |
|---|---|
| | ***Sociálne náklady na oxid uhličitý, ktorými sa meria peňažná hodnota škôd na spoločnosti spôsobených každou tonou emisií $CO_2$, by sa mali stať kľúčovým meradlom pri tvorbe klimatickej politiky EÚ. Priemerný odhad za každú dodatočnú tonu $CO_2$ je v súčasnosti 185 USD (čo je 3,6-krát viac ako súčasný odhad vlády USA vo výške 51 USD za tonu $CO_2$)[1]. Znamená to, že v súčasnosti trojnásobne podceňujeme sociálne náklady na emisie oxidu uhličitého. V Európe cena uhlíka meraná cenami kvót EU ETS (od 53 do 79 EUR za tonu v roku 2024) takisto výrazne podhodnocuje sociálne náklady.*** |

| Stanovisko sekcie | Pozmeňovací návrh |
|---|---|
| | ***[1] Rennert, K., Errickson, F., Prest, B.C. et al. Comprehensive evidence implies a higher social cost of $CO_2$. Nature 610, 687–692 (2022). https://doi.org/10.1038/s41586-022-05224-9*** |

**Výsledok hlasovania**

| | |
|---|---|
| za: | 67 |
| proti: | 61 |
| zdržalo sa: | 9 |